

ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑ II

Του Χρήστου Βλ. Γκόρτσου*
Γενικού Γραμματέα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών

Το νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας τους να «απορροφούν» ζημιές, σε περίπτωση που οι μη προβλέψιμοι κίνδυνοι, στους οποίους εκτίθενται κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους, εκδηλωθούν. Οι κανόνες αυτοί έχουν διαμορφωθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία, η οποία ιδρύθηκε στο τέλος του 1974 στους κόλπους της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

Το πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών (από το οποίο έχει επηρεαστεί το ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο και ακολούθως η νομοθεσία των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης) διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, όταν δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards). Το Σύμφωνο αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε το 1996.

Το σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια του 1988, όπως τροποποιήθηκε το 1996, αποτέλεσε κατά το παρελθόν αντικείμενο έντονης κριτικής. Σε συνέχεια σχετικών διαβουλεύσεων και αποβλέποντας στη βελτίωση του πλαισίου, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε τον Ιουνίου του 2004 το νέο Σύμφωνο για την κεφαλαιακή επάρκεια. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αφορούν σε τρεις θεματικές ενότητες:

- στην τροποποίηση του πλαισίου υπολογισμού ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου –με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου (Πυλώνας I),
- στην καθιέρωση διαδικασιών για το διαρκή έλεγχο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών (Πυλώνας II), και
- στην ενδυνάμωση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων (Πυλώνας III).

Ειδικότερα ο πρώτος πυλώνας του νέου Συμφώνου επιφέρει τις εξής αλλαγές στο ισχύον πλαίσιο:

(α) Τροποποιεί την ισχύουσα τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η νέα τυποποιημένη μέθοδος διατηρεί τη λογική της υφιστάμενης μεθόδου με την απόδοση προκαθορισμένων συντελεστών στάθμισης κινδύνου. Εντούτοις, επιτυγχάνει μεγαλύτερη ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, στο μέτρο που οι συντελεστές κινδύνου

προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλομένου ή την κατηγορία στην οποία εντάσσεται το χρηματοδοτικό άνοιγμα.

(β) Αναγνωρίζει τη μέθοδο υπολογισμού βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου (internal ratings based approach), μέθοδο η οποία παρέχει στις τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων: τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και, την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

Το νέο πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας ενσωματώθηκε στο ευρωπαϊκό τραπεζικό δίκαιο με τις Οδηγίες 2006/48/ΕΚ «για την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων» και 2006/49/ΕΚ «για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων».

Η διαδικασία ενσωμάτωσης στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο των προαναφερθεισών Οδηγιών ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2007. Ειδικότερα, στις αρχές Αυγούστου δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο νόμος 3601/2007 «*Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις*». Οι τεχνικού χαρακτήρα διατάξεις του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας ενσωματώθηκαν με Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος βάσει ειδικών εξουσιοδοτήσεων του νόμου 3601/2007. Ειδικότερα, στις 20 Αυγούστου δημοσιεύτηκαν δέκα Πράξεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

Η χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακή επάρκεια

Το ζήτημα της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (στο εξής ΜΜΕ) αποτέλεσε ένα από τα σημεία έντονης κριτικής των αρχικών συμβουλευτικών κειμένων της Επιτροπής της Βασιλείας. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι ΜΜΕ συγκροτούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας (το 99% των επιχειρήσεων που εδρεύουν στην Ε.Ε. των 25 είναι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις) καθώς και της εξάρτησης τους από την τραπεζική χρηματοδότηση, διαμορφώθηκε ένα ευνοϊκό πλαίσιο για τη στάθμιση των χορηγήσεων έναντι των ΜΜΕ τόσο στην τυποποιημένη μέθοδο (υπό α) όσο και στη μέθοδο των εσωτερικών διαβαθμίσεων (υπό β).

(α) Όσο αφορά τη μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ στην τυποποιημένη μέθοδο πρέπει να επισημανθεί ότι εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη συμπερίληψη τους στη κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 75 % αντί 100% που ίσχυε μέχρι την εφαρμογή του νέου πλαισίου. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται μείωση του κόστους ιδίων κεφαλαίων για τις τράπεζες και συνεπώς αντίστοιχη μείωση του κόστους χρηματοδότησης των ΜΜΕ.

Στην περίπτωση στην οποία δεν πληρούνται τα κριτήρια συμπερίληψης στο χαρτοφυλάκιο λιανικής, τα δάνεια προς ΜΜΕ θα σταθμίζονται με συντελεστή 100% όπως και σήμερα ή ενδεχομένως με χαμηλότερο συντελεστή εφόσον υπάρχουν κατάλληλες εξασφαλίσεις και εγγυήσεις.

(β) Η μεγάλη καινοτομία του νέου Συμφώνου είναι η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών υποδειγμάτων υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου. Εν αντιθέσει με την αδρό προσδιορισμό των συντελεστών στάθμισης κινδύνου της τυποποιημένης προσέγγισης, η προσέγγιση των εσωτερικών υποδειγμάτων παρέχει τη δυνατότητα πλήρους εξατομίκευσης του πιστωτικού κινδύνου ανά αντισυμβαλλόμενο. Στην περίπτωση της προσέγγισης εσωτερικών διαβαθμίσεων παρέχονται δυο δυνατότητες μεταχείρισης των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ είτε ως

- ανοίγματα του χαρτοφυλακίου λιανικής (υπό i) είτε εφόσον δεν πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις ως
- ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων (υπό ii).

(i) Τα δάνεια προς ΜΜΕ μπορούν να περιληφθούν, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, στην εν λόγω κατηγορία χαρτοφυλακίου, περίπτωση στην οποία οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα υπολογίζονται βάσει της ειδικής ευνοϊκότερης συνάρτησης που προβλέπεται για τα ανοίγματα λιανικής τραπεζικής. Συγκεκριμένα προκειμένου να συμπεριληφθεί στο χαρτοφυλάκιο λιανικής ένα δάνειο προς ΜΜΕ θα πρέπει, μεταξύ άλλων, η τράπεζα να μην το παρακολουθεί μεμονωμένα αλλά ως μέρος ενός χαρτοφυλακίου ανοιγμάτων με ομοειδή χαρακτηριστικά.

Επιπροσθέτως αρκετά ανοίγματα χρηματοδότησης κεφαλαίου κίνησης θα μπορούν, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις, να περιληφθούν στην κατηγορία των επιλέξιμων ανανεούμενων πιστωτικών ανοιγμάτων.

(ii) Στη δεύτερη περίπτωση αν και προβλέπεται η χρήση της συνάρτησης υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για τα ανοίγματα έναντι επιχειρήσεων, έχει διαμορφωθεί ειδικός συντελεστή για τη προσαρμογή των κεφαλαιακών απαιτήσεων στο μέγεθος της εταιρείας (firm size adjustment), ανάλογα με το ύψος του κύκλου εργασιών της. Η μεταβλητή προσαρμογής στο μέγεθος της εταιρείας επιτρέπει τη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων μέχρι 20% σε ορισμένες περιπτώσεις.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τρίτης έρευνας των ποσοτικών επιπτώσεων (QIS3) οι κεφαλαιακές απαιτήσεις επί των δανείων που χορηγούνται σε ΜΜΕ και περιλαμβάνονται στο εταιρικό χαρτοφυλάκιο θα παραμείνουν κατά κανόνα σταθερές με την εφαρμογή της τυποποιημένης προσέγγισης ενώ θα μειωθούν από 3 % έως και 11 % στις τράπεζες που εφαρμόζουν τις μεθόδους εσωτερικής διαβάθμισης (IRB).

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα ανοίγματα έναντι ΜΜΕ που πληρούν τις προϋποθέσεις του χαρτοφυλακίου λιανικής θα μειωθούν κατά μέσο όρο από 12 % έως 13 % με βάση την τυποποιημένη μέθοδο (STA) και έως 31 % σύμφωνα με την εξελιγμένη μέθοδο εσωτερικής διαβάθμισης (AIRBA).

Η περίπτωση της Ελλάδας

Ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας στην οποία οι Ομόρρυθμες, Ετερόρρυθμες και Ατομικές Επιχειρήσεις αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων της Ελληνικής οικονομίας (90,38% του συνόλου των Ελληνικών επιχειρήσεων), η εφαρμογή του νέου πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας θα αποβεί ιδιαίτερα ευνοϊκή για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι προσαρμογές που θα γίνουν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα συμβάλλουν αναμφίβολα στην περαιτέρω ανάπτυξη της συνεργασίας των τραπεζών με τις ΜΜΕ.

Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να γίνει αντιληπτό από τις ΜΜΕ ότι η πρόσβαση σε φθηνή τραπεζική χρηματοδότηση συναρτάται άμεσα με τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας τους αλλά και την αποδοτικότητα τους. Οι ΜΜΕ θα πρέπει να συνεργάζονται με τις τράπεζες για την παροχή όλων των αναγκαίων πληροφοριών για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής τους ικανότητας. Η εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας είναι μια περίπλοκη, δυναμική διαδικασία η οποία απαιτεί τη διαρκή συνεργασία των δυο πλευρών, δανειοληπτών και τραπεζών. Συγκεκριμένα τίθεται η ανάγκη έγκαιρης, ορθά διαρθρωμένης και εστιασμένης υποβολής στοιχείων ποσοτικού και ποιοτικού χαρακτήρα από τις επιχειρήσεις κατά την υποβολή αιτήματος έγκρισης δανείου. Σε αυτό πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στο μέτρο που από το σύνολο των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, μόνο το 5,9% είναι υποχρεωμένες να δημοσιεύουν οικονομικές καταστάσεις, καταστάσεις αναγκαίες για την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των αντισυμβαλλομένων των τραπεζών. Επίσης, η συνέπεια στην αποπληρωμή θα εκτιμάται ιδιαίτερα θετικά, δεδομένου ότι ο ορισμός της αδυναμίας αποπληρωμής καθίσταται ιδιαίτερα αυστηρός, ενώ οι επιχειρήσεις που θα παρέχουν στην τράπεζα επαρκείς εξασφαλίσεις/ εγγυήσεις θα μειώσουν δραστικά τον πιστωτικό κίνδυνο και άρα το κόστος δανεισμού τους.

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι κρίνεται αναγκαία η εμπειριστατωμένη ενημέρωση των ΜΜΕ επί του νέου Σύμφωνου προκειμένου αφενός να κατανοήσουν τις επερχόμενες εξελίξεις και αφετέρου να εμπεδώσουν την ανάγκη συνεργασίας και παροχής στοιχείων προς τις τράπεζες. Σε αυτό σημείο δυο πρωτοβουλίες της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (Ε.Ε.Τ) χρήζουν επισήμανσης:

(α) Πρώτον, η πρωτοβουλία της ΕΕΤ αναφορικά με τη διαμόρφωση ενός κώδικα δεοντολογίας ο οποίος θα διέπει τις σχέσεις τραπεζών και επιχειρήσεων, αποδίδοντας έμφαση στην ανάγκη εμπειριστατωμένης ενημέρωσης των επιχειρήσεων σχετικά με τις αποφάσεις των τραπεζών για την πιστοληπτική τους διαβάθμιση.

(β) Δεύτερον, η μεθοδευμένη προσπάθεια ενημέρωσης των καταναλωτών και επιχειρήσεων αναφορικά με τις νέες συνθήκες χρηματοδότησης: η ΕΕΤ έχει ήδη διοργανώσει και προτίθεται να το επαναλάβει στο άμεσο μέλλον εκδηλώσεις και συνέδρια επί του θέματος με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων ενώ επιπλέον σχεδιάζει να εκδώσει και σχετικό ενημερωτικό φυλλάδιο.